

12. Cortes de Cádiz e Constitución de 1812

1. Orixe ideolóxica e marco europeo

As Cortes de Cádiz xorden nun contexto de crise dinástica, coa ocupación napoleónica e o baleiro de poder tras as Abdicacións de Baiona. Porén, o seu motor intelectual procede directamente dos **ideais liberais e ilustrados de finais do século XVIII**, que xa se difundiran en España. Os deputados, a pesar de estaren illados polo asedio francés, non actuaban no baleiro.

As súas ideas baséanse en tres piares esenciais da Ilustración e do liberalismo:

- Do "**contrato social**" de Rousseau e Locke, que subliñan a soberanía popular. A idea de que o poder non reside no monarca por dereito divino, senón no conxunto da nación, era revolucionaria.
- Da **división dos poderes** de Montesquieu, para evitar a concentración absoluta e garantir a liberdade.
- Da **Declaración dos Dereitos do Home e do Cidadán de 1789**, que define as liberdades públicas e a igualdade xurídica. Este **humus liberal** conflúe en Cádiz nun grupo de parlamentarios influídos pola masonería e pola **Rede de Atenéos**, que funcionaban como focos de difusión de ideas. A invasión napoleónica e as abdicacións de Baiona crean un baleiro de poder que as xuntas provinciais e, posteriormente, a Xunta Central Suprema, tentan cubrir. En 1810, esta última convoca as **Cortes Xerais e Extraordinarias en Cádiz**, a única cidade que resiste o asedio francés, converténdose no bastión do liberalismo

2. Composición e funcionamento ampliado

As Cortes non foron un reflexo exacto da sociedade española. A guerra, a ocupación francesa e as dificultades para elixir e trasladar os deputados influíron na súa composición. O modelo teórico era o **sufragio universal masculino estamental**, que na práctica se converteu en **indirecto**. O sistema de elección, con moitos territorios ocupados, fixo que predominaran os deputados da burguesía e as clases medias, moito máis influídos polos ideais liberais.

Dentro das Cortes, formáronse tres correntes ideolóxicas principais:

- **Os absolutistas (ou "servís")**: defendían o **Antigo Réxime** e a volta de Fernando VII como monarca absoluto. Opúñanse a calquera reforma que limitase o poder do rei.
- **Os moderados (ou "jovellanistas")**: buscaban un compromiso entre a soberanía do rei e a das Cortes. Querían reformas, pero de forma cautelosa e gradual, sen romper radicalmente co pasado.
- **Os liberais**: eran os máis avanzados. Defendían a **soberanía nacional**, a división de poderes e os dereitos individuais. A súa maioría, apoiada polos moderados en moitas ocasións, conseguiu impulsar a maioría das reformas.

O procedemento parlamentario era complexo, cun **procedemento bicéfalo** de pleno (decisións finais) e comisións (proxectos e informes técnicos). A **inclusión simbólica de 31 deputados americanos e filipinos** tiña como obxectivo reforzar a idea de «España ultramarina» e a unión con América, pero a súa presenza minoritaria non impediu a posterior independencia das colonias.

3. Labor lexislativo en profundidade

A principal tarefa das Cortes foi a elaboración dunha Constitución, pero tamén levaron a cabo un amplo **labor lexislativo** que buscaba dismantelar o Antigo Réxime. Entre as súas disposicións máis importantes destacan:

- **Dereitos e liberdades:** A **abolición dos señoríos xurisdiccionais**, o que significou que os señores perderon os seus dereitos de xustiza e administración, pero non os seus territorios, que se converteron en **propiedade privada**. Tamén se suprimiron os gremios, o que permitiu a **liberdade de industria e comercio**. Ademais, decretouse a **liberdade de imprenta**, agás para asuntos relixiosos, e a **abolición da Inquisición**, unha das institucións máis representativas do Antigo Réxime.
- **Reforma municipal:** Creación de **ayuntamientos** con sufraxio directo e regulación de competencias locais.
- **Ordenación fiscal:** Implantación de **impuestos directos uniformes** para soste o exército e a administración, centralizando as finanzas do reino.
- **Exército e administración:** Reorganización do exército nacional e modernización da burocracia para un estado máis eficaz.

4. Estrutura e contido da Constitución de 1812

A Constitución de 1812, coñecida popularmente como "**A Pepa**", foi o principal logro das Cortes. Consta de **10 títulos e 384 artigos** e era un dos textos máis avanzados da súa época.

- **Soberanía nacional:** O artigo 3 afirma que «**A nación española é a reunión de todos os españois dos dous hemisferios**», e que a soberanía reside nela. Este principio rompe radicalmente coa soberanía de orixe divina do monarca e converte á Constitución no centro do sistema político.
- **División de poderes:** Establécese un sistema de tres poderes independentes:
 - **Poder lexislativo:** recae nas **Cortes unicamerais**, que tiñan un gran poder. Eran as encargadas de elaborar as leis, e o rei só tiña dereito a vetar de forma transitoria.
 - **Poder executivo:** recae no **Rei**, que actúa xunto aos seus ministros, pero está sometido á lei. O poder do monarca era limitado, o que significaba a fin do absolutismo.
 - **Poder xudicial:** recae nos **tribunais independentes**, o que garante a igualdade xurídica de todos os cidadáns.

- **Dereitos fundamentais:** Recoñecíanse dereitos como a liberdade de imprenta, a inviolabilidade do domicilio, a educación pública, e a prohibición do tormento.
- **Organización territorial:** A nación declarábase indivisible, con supresión dos antigos señoríos. Creábanse as provincias con deputacións provinciais.

Un dos puntos máis controvertidos da Constitución é a **confesionalidade católica do Estado** (artigo 12), que foi unha concesión dos liberais aos sectores máis conservadores e á Igrexa para obter o seu apoio.

A vixencia da Constitución foi moi efémera. Coa volta de Fernando VII en 1814, este asina o **Decreto de Valencia**, polo que anula a Constitución e todas as leis aprobadas en Cádiz, restaurando o absolutismo. Malia iso, "**A Pepa**" converteuse nunha referencia para o liberalismo español e internacional no século XIX.

Textos habitualmente caídos en ABAU/PAU de Galicia

Texto	Origen	Ano da proba;Tipo de proba
Preámbulo e artigos 1 e 3 da Constitución de 1812	Constitución de Cádiz	2018; EBAU
Decreto de liberdade de prensa (24/IX/1810)	Actas das Cortes de Cádiz	2016; PAU
Memorial de agravios das Ameéricas ante as Cortes de Cádiz	Deputados americanos	2017; PAU
Relatorio de Jovellanos á comisión constitución (1811)	Gaspar Melchor de Jovellanos	2019; EBAU
Fragmento da Acta de sanción da Constitución (19/III/1812)	Deputación Permanente das Cortes	2020; EBAU